ZAMANAGÓY JURNALISTIKADA JASALMA INTELLEKT TEXNOLOGIYALARÍ HÁM SANLÍ PLATFORMALARDAN PAYDALANÍWDÍŃ RAWAJLANÍW TENDENCIYALARÍ

Jartıbaeva Biybisara Kuwanıshbay qızı
biybisarajartbaeva@gmail.com
Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ В СОВРЕМЕННОЙ ЖУРНАЛИСТИКЕ

Жартыбаева Бийбисара Куўанышбай кызы
biybisarajartbaeva@gmail.com
Каракалпакский государственный университет

DEVELOPMENT TRENDS IN THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES AND DIGITAL PLATFORMS IN MODERN JOURNALISM

Jartıbaeva Biybisara Kuwanıshbay qızı
biybisarajartbaeva@gmail.com
Karakalpak State University

Tayanısh sózler: jurnalistika, jasalma intellekt, sanlı platformalar, sanlı jurnalistika, avtomatlastırılǵan jurnalistika, jurnalistikalıq kontent, multimedia, xabar texnologiyaları, vizualizaciya, ChatGPT.

Rezyume. Bul maqalada zamanagóy jurnalistikada jasalma intellekt texnologiyaları hám sanlı platformalardan paydalanıw imkaniyatları tallanadı. Jurnalistikalıq málimlemeni jıynaw, qayta islew, tallaw, tekst jaratıw, redaktorlaw, audio hám video materiallardı transkripciyalaw, multimedia hám vizual kontent tayarlaw proceslerinde qollanılıp atırǵan zamanagóy jasalma intellekt qurallarınıń funkcional imkaniyatları sáwlelendiriledi. Sonday-aq, ChatGPT, Grammarly, Jasper AI, Copy.ai, Otter.ai, DALL·E, Midjourney, Heliograf, Wordsmith, Datawrapper, Flourish sıyaqlı platformalardıń jurnalistika ámeliyatındaǵı ornı kórip shıǵıladı. Izertlewde jasalma intellekt texnologiyalarınıń jurnalist miynetin optimallastırıw, málimlemeni jedel qayta islew hám kontent jaratıw nátiyjeligin arttırıwdaǵı áhmiyeti tiykarlap beriledi.

Ключевые слова: журналистика, искусственный интеллект, цифровые платформы, цифровая журналистика, автоматизированная журналистика, журналистский контент, мультимедиа, информационные технологии, визуализация, ChatGPT.

Резюме. В статье анализируются возможности использования технологий искусственного интеллекта и цифровых платформ в современной журналистской деятельности. Рассматриваются функциональные возможности современных инструментов искусственного интеллекта, применяемых для сбора, обработки и анализа журналистской информации, создания и редактирования текстов, транскрибирования аудио- и видеоматериалов, а также подготовки мультимедийного и визуального контента. Особое внимание уделяется таким платформам, как ChatGPT, Grammarly, Jasper AI, Copy.ai, Otter.ai, DALL·E, Midjourney, Heliograf, Wordsmith, Datawrapper и Flourish, и их практическому применению в журналистике. Обосновывается значение технологий искусственного интеллекта в оптимизации журналистского труда, ускорении обработки информации и повышении эффективности создания контента.

Keywords: journalism, artificial intelligence, digital platforms, digital journalism, automated journalism, journalistic content, multimedia, information technologies, visualization, ChatGPT.

Summary. This article analyzes the possibilities of using artificial intelligence technologies and digital platforms in contemporary journalism. It examines the functional capabilities of modern artificial intelligence tools used for collecting, processing and analyzing journalistic information, generating and editing texts, transcribing audio and video materials, and producing multimedia and visual content. Particular attention is paid to platforms such as ChatGPT, Grammarly, Jasper AI, Copy.ai, Otter.ai, DALL·E, Midjourney, Heliograf, Wordsmith, Datawrapper, and Flourish, as well as their practical applications in journalism. The study highlights the importance of artificial intelligence technologies in optimizing journalistic work, accelerating information processing, and improving the efficiency of content production.

Zamanagóy jurnalistika tarawınıń rawajlanıwı hám transformaciyası búgingi kúnde sanlı texnologiyalar hám jasalma intellekt tiykarındaǵı platformalardıń jedel qollanılıwı menen tıǵız baylanıslı. Dástúriy jurnalistikada jańalıqlardı tayarlaw, maǵlıwmat jıynaw hám

tallaw procesleri kóbinese kóp waqıt hám insan resursların talap etetuǵın edi. Sonıń menen birge, maǵlıwmatlar aǵımı júdá úlken bolǵanlıǵı sebepli, insan faktorı sebepli qáteler yamasa keshigiwler júzege keliwi múmkin edi. Biraq zamanagóy informaciyalıq arnawlı baǵdarlamalar hám avtomatlastırılǵan platformalar bul proceslerdi sezilerli dárejede optimallastırıp, maǵlıwmattı jedel jıynaw, sistemalastırıw hám tallaw imkaniyatın beredi. Bunday platformalar tek proceslerdi tezlestirip ǵana qoymastan, al jańa kommunikaciya modelleri hám jumıs usılların da qáliplestiredi. Máselen, robot-jurnalist sistemaları járdeminde jańalıqlar avtomatikalıq tárizde jaratıladı, hár qıylı maǵlıwmat dárekleri sociallıq tarmaqlar, rásmiy málimleme portalları hám statistikalıq bazalar birlestiriledi hám tallanadı. Nátiyjede, jurnalistler kóbirek strategiyalıq hám dóretiwshilik wazıypalarǵa itibar qaratıwı, tereń tallaw hám eksklyuziv kontent jaratıwı múmkin boladı. Informaciyalıq arnawlı programmalar – bul maǵlıwmatlardı toplaw, qayta islew, analizlew hám auditoriyaǵa jetkeriw ushın arnalǵan programmalıq ónimler. Olar arasında sociallıq tarmaqlardan maǵlıwmat jıynawshı botlar, jańalıqlardı avtomatikalıq túrde dúziwshi sistemalar hám interaktiv kontent jaratıw platformaları bar. Máselen, xalıq aralıq kólemde Narrative Science, Wordsmith, Heliograf hám Dreamwriter sıyaqlı platformalar avtomatlastırılǵan kontent jaratıwda keńnen qollanılmaqta.

Hár qıylı jasalma intellekt platformaları búgin jurnalistikalıq ámeliyatta jedel qollanılmaqta. Bul texnologiyalar informaciya jıynaw, maǵlıwmatlardı analizlew, tekstlerdi jaratıw hám redaktorlaw, multimedia kontentin tayarlaw proceslerin sezilerli dárejede tezlestiredi. Zamanagóy media ortalıǵı úlken kólemdegi informaciya aǵımı menen xarakterlenedi hám bul informaciyanı qısqa waqıtta qayta islew jurnalistler ushın áhmiyetli wazıypa esaplanadı. Sonıń ushın jasalma intellektke tiykarlanǵan baǵdarlamalar jurnalistikalıq jumıslarda nátiyjeli qural sıpatında keńnen qollanıladı.

Máselen:

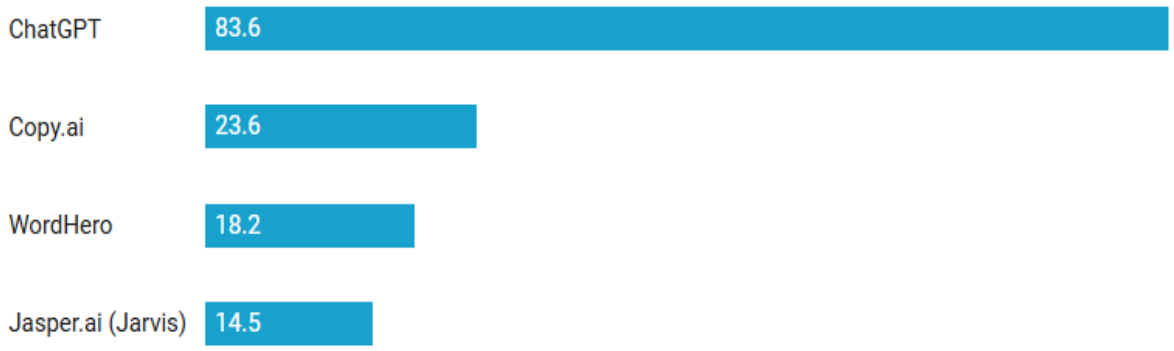
№	Atı	Qollanılıwı
1	ChatGPT	maqala jazıw, ideya islep shıǵıw, tekstlerdi tallaw hám jurnalistikalıq materiallardı tayarlawda paydalanılatuǵın universal jasalma intellekt járdemshisi
2	Grammarly	tekstlerdi grammatikalıq hám stilistikalıq jaqtan tekserip, professional redaktorlaw imkanın beredi
3	Jasper AI	jańalıq tekstleri, blog postları hám marketing kontentin avtomatikalıq túrde jaratıwǵa járdem beredi
4	Copy.ai	qısqa tekstler, temalar hám sociallıq tarmaqlar ushın kontent tayarlawǵa arnalǵan
5	QuillBot	tekstlerdi qayta jazıw, qısqartıw yakı parafraza qılıw ushın qollanıladı
6	Otter.ai	intervyu hám audiojazıwlardı avtomatikalıq túrde tekstke aylandıradı
7	Descript	audio hám video materiallardı redaktorlaw hám de transkripciyalaw imkaniyatın beredi
8	Lumen5	maqala yamasa tekst tiykarında qısqa video kontent jaratadı
9	Canva	infografika, poster hám basqa vizual jurnalistikalıq materiallardı tayarlawda qollanıladı
10	DALL·E	tekst sıpatlaması tiykarında súwret hám illyustraciyalar jaratıw imkaniyatın beredi
11	Midjourney	joqarı sapalı hám kreativ vizual kórinisler jaratıw ushın qollanıladı
12	Synthesia	jasalma intellekt avatarlar járdeminde video jańalıqlar tayarlaw imkaniyatın beredi
13	Runway ML	video montajlaw, effektler qosıw hám súwretti redaktorlaw ushın JI quralların usınadı
14	Wordsmith	maǵlıwmatlar tiykarında avtomatikalıq jańalıqlar tekstlerin jaratıwǵa mólsherlengen robot jurnalistika platforması
15	Heliograf	saylaw nátiyjeleri hám sport statistikası tiykarında avtomatikalıq jańalıqlar jaratatuǵın sistema
16	Dreamwriter	úlken kólemdegi maǵlıwmatlardan avtomatikalıq túrde xabar

		tekstlerin tayarlaydı
17	Perplexity AI	sorawlarǵa derekler menen juwap beriwshi JI izlew platforması
18	Microsoft Copilot	maǵlıwmat izlew, tekst jazıw hám kontent jaratıwda járdem beredi
19	Andi Search	izlew sisteması hám chatbot funkciyaların birlestirgen jasalma intellekt platforması
20	Brave Search	jekelikti saqlaǵan halda jasalma intellekt járdeminde izlew nátiyjelerin usınadı
21	Claude	úlken kólemdegi tekstlerdi tallaw, maqala jazıw hám quramalı maǵlıwmatlardı túsindiriw ushın qollanılatuǵın jasalma intellekt járdemshisi
22	Google Gemini	tekst jaratıw, maǵlıwmat izlew hám hár túrli kontentlerdi islep shıǵıwda paydalanılatuǵın JI platforma.
23	Notion AI	tekst jazıw, reje dúziw hám húJjetler menen islesiw procesin avtomatlastıradı
24	Writesonic	blog postlar, jańalıq tekstleri hám marketing kontentlerin jaratıwǵa járdem beredi
25	Rytr	tezlik penen maqala, tema hám basqa tekstlerdi generaciyalaw imkaniyatın beredi
26	Sudowrite	kreativ jazıw hám gúrriń jaratıw procesinde qollanıladı
27	DeepL Translator	tekstlerdi joqarı anıqlıq penen túrli tillerge awdarmalaw ushın qollanıladı
28	DeepL Write	tekst usılın jaqsılaw hám grammatikalıq jaqtan dúzetiwge járdem beredi
29	ElevenLabs	jasalma intellekt járdeminde tábiyiy hawazlı audio materiallar jaratıw imkaniyatın beredi
30	Murf AI	professional dawıslı gúrrińler jaratıw ushın qollanıladı
31	Pictory	tekst yamasa maqalanı video formatqa avtomatikalıq túrde aylandırıw imkaniyatın beredi
32	InVideo AI	video kontent jaratıw hám redaktorlaw procesin avtomatlastıradı
33	Kapwing	video montajlaw, subtitr qosıw hám multimedia kontent tayarlawda qollanıladı
34	Adobe Firefly	dizayn, súwret hám grafikalıq materiallardı generativ JI járdeminde jaratıw imkaniyatın beredi
35	Trint	jurnalistler ushın audio hám videomateriallardı tezlik penen tekstke aylandırıw quralı
36	Sonix	kóp tilli audio transkripciya hám subtitr jaratıw imkaniyatın beredi
37	Speechmatics	sóylewdi anıqlaw hám audio analizlew ushın jasalma intellekt texnologiyası
38	Datawrapper	maǵlıwmatlardı grafikalıq hám interaktiv diagrammalarǵa aylandırıw ushın qollanıladı.
39	Flourish	infografika hám interaktiv vizual materiallar jaratıwda keń qollanıladı
40	Elicit	ilimiy maqalalar hám izertlew maǵlıwmatların tabıw hám analizlewde járdem beredi
41	Semantic Scholar	ilimiy maqalalardı izlew hám talqılaw ushın JI tiykarındaǵı platforma
42	NotebookLM	húJjetler tiykarında analiz hám juwmaq shıǵarıw imkaniyatın beretuǵın izertlew járdemshisi
43	Gamma	tekst tiykarında avtomatikalıq prezentaciyalar jaratıwǵa járdem beredi
44	Tome	gúrriń formatında prezentaciya hám vizual kontent jaratıw ushın qollanıladı
45	Stable Diffusion	tekst sıpatlamaları tiykarında vizual kórinisler jaratıwǵa

		arnalǵan ashıq model
46	Leonardo AI	grafikalıq dizayn hám vizual kontent jaratıw ushın qollanıladı
47	HeyGen	virtual avatarlar járdeminde videomateriallar jaratıw imkaniyatın beredi
48	Clipchamp	video montaj hám multimedia kontent islep shıǵarıwda qollanıladı
49	AssemblyAI	audio fayllardı tekstke aylandırıw hám sóylewdi analizlew texnologiyasın usınadı
50	Rev AI	intervyu hám audiojazıwlardı avtomatikalıq transkripciyalaw ushın qollanılatuǵın sózdi tekstke aylandırıw texnologiyası

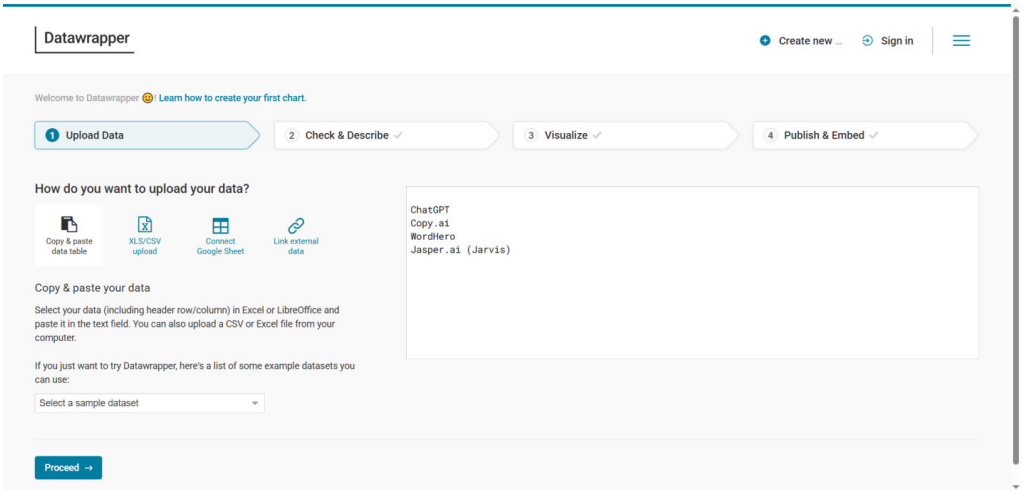
Sohaib Arshadtıń 2023-jılı Tallin Texnologiya Universitetinde jazılǵan “Performance of AI-Generated Content in Content Marketing” (“Kontent marketinginde AI-generated kontenttiń nátiyjeligi”) atlı magistrlik dissertaciyasına muwapıq, professional jazıwshılardıń úlken bólegi jasalma intellekt qurallarınan paydalanadı. [1] Izertlewde 80 professional jazıwshı sorawǵa qatnasqan hám olardıń tómendegi qurallardan paydalanıw procentleri anıqlanǵan:

1-súwret

Bul diagramma joqarıda aytıp ótilgen Datawrapper járdeminde tayarlanǵan bolıp, onı jaratıw hám analizlew procesi tómende basqıshpa-basqısh keltirilgen. [2] Diagramma maǵlıwmatlardı vizual túrde kórsetiw hám oqıwshıǵa túsinikli kóriniste jetkeriw maqsetinde islep shıǵılǵan.

2-súwret

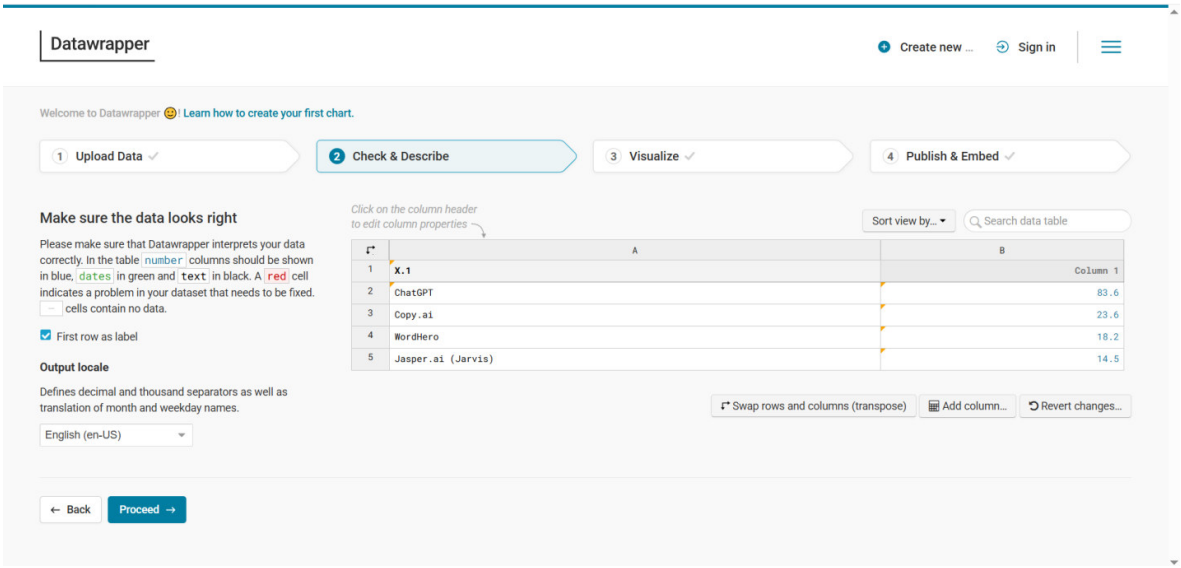

1-basqısh

Datawrapper saytında diagramma jaratıw ushın dáslep sistemaǵa kiriw yamasa dizimnen ótiw kerek. Dizimnen ótkennen soń, maǵlıwmatlardı júklew basqıshı baslanadı. Maǵlıwmatlardı júklew ushın bir neshe usıl bar: kompyuterińizden CSV yamasa Excel faylın tańlaw, Google Sheet penen baylanıstırıw yamasa maǵlıwmatlardı tikkeley aynasına nusqalaw. Mısalı, tómendegi maǵlıwmatlardı nusqalap kirgiziw múmkin: ChatGPT, Copy.ai, WordHero,

Jasper.ai (Jarvis). Maǵlıwmatlar kirgizilgennen keyin, Proceed túymesi basıladı hám Datawrapper olardı tekseredi, baǵana hám qatarlar durıs ekenligin anıqlaydı.

3-súwret

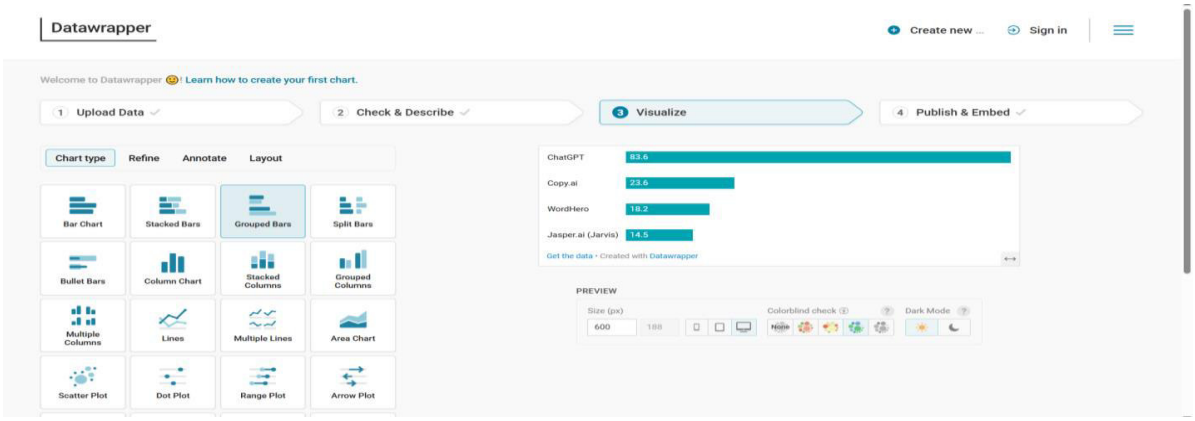

2-basqısh

Bul basqıshta diagrammada qollanılatuǵın maǵlıwmatlar tayarlanadı hám olardı vizuallastırıwdan aldın tekseriw hám tártipke keltiriw ámelge asırıladı. Datawrapper programmasında bul process “Check & Describe” bóliminde orınlanadı. Dáslep kerekli maǵlıwmatlar kestege qolda kirgiziledi yamasa basqa derekten import etiledi. Bunnan keyin diagrammada kórsetiletuǵın baǵanalar qáliplestiriledi, mısalı jasalma intellekt quralları atları hám olardıń paydalanıw procentleri óz aldına kestege jaylastırıladı.

Keste menen islew barısında “Add Column” funkciyası járdeminde jańa baǵana qosıw múmkin. Bul arqalı qosımsha kórsetkishler yamasa jańa maǵlıwmat túrleri kirgiziledi. Eger maǵlıwmatlar naduris jaylastırılǵan bolsa yamasa baǵana hám qatarlardı almastırıw kerek bolsa, “Swap rows and columns (transpose)” funkciyası arqalı olardıń orınların almastırıw múmkin. Eger kirgizilgen ózgerisler naduris bolsa yakı aldıńǵı halatqa qaytarıw kerek bolsa, “Revert changes” funkciyası járdeminde keste dáslepki halatına qaytarıladı. Maǵlıwmatlar ádette joqarıdan tómenge qaray tártiplestiriledi, yaǵnıy eń úlken mánisten eń kishi mániske shekem jaylastırıladı. Bul diagrammanı jáne de túsinikli etedi hám oqıwshıǵa maǵlıwmatlardı tezirekańlawǵa járdem beredi. Sol sebepli bul basqısh júdá áhmiyetli esaplanadı, sebebi maǵlıwmatlar durıs tekserilse hám tártipke salınsa, keyingi vizuallastırıw procesi de ádewir ańsat hám nátiyjeli boladı. Nátiyjede diagramma oqıwshıǵa maǵlıwmattı anıq hám túsinikli túrde jetkerip beredi.

4-súwret

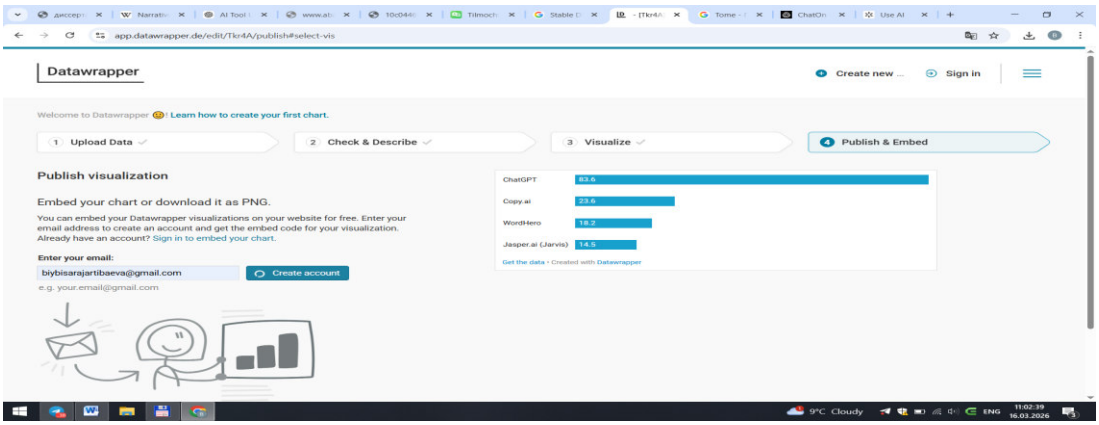
3-basqısh

3-basqısh - Visualize basqıshı Datawrapperde diagrammanı vizual kóriniske keltiriwdi óz ishine aladı. Bul jerde paydalanıwshı óz maǵlıwmatların qalay kórsetiwdi qálewine qarap diagramma túrin tańlaydı. Máselen, súwrette Grouped Bars túri tańlanǵan bolıp, ol

maǵluwmatlardı toparlanǵan baǵanalar kórinisinde kórsetedi. Usı basqıshta tómendegilerdi orınlaw múmkin: Maǵlıwmatlarǵa eń sáykes diagramma túrin tańlaw: Bar Chart, Column Chart, Line Chart, Area Chart, Scatter Plot hám basqalar. Tańlanǵan diagramma túriniń aldınnan kórinisin (Preview) kóriw kerek bolsa, reń, ólshem hám dizaynın sazlaw. Reńler hám kontrasttı tekseriw, reń kóriw qábileti sheklengen paydalanıwshılar ushın sáykeslikti tekseriw.

Diagramma kólemin (Size px) hám basqa vizual parametrlerdi ózgertiw, máselen, Dark Modeni jaǵıw yakı óshiriw. Bul basqıshtıń tiykarǵı maqseti - maǵlıwmatlardı oqıwshı ushın túsinikli hám kórkem tárizde vizuallastırıw, sonda diagramma tez salıstırıw hám tallaw imkaniyatın beredi. Mısal ushın, súwrette ChatGPT 83.6% penen eń joqarı procentti kórsetip tur, onnan keyin Copy.ai - 23.6%, WordHero - 18.2%, Jasper.ai (Jarvis) - 14.5% bolıp, olar baǵana túrinde tártipke salınǵan.

5-súwret

4-basqısh

Bul basqıshta tayarlanǵan diagramma basıp shıǵarıw yakı basqa platformalarǵa jaylastırıw ushın tayar halatqa keltiriledi. Datawrapper programmasında bul process “Publish & Embed” bóliminde ámelge asırıladı. Bul basqıshta paydalanıwshı jaratqan diagrammanı internette járiyalaw, onı basqa veb-saytlarǵa jaylastırıw yakı súwret kórinisinde júklep alıw imkaniyatına iye boladı. Diagramma tayyar bolǵannan soń, paydalanıwshı óz elektron pochta mánzilin kirgizip, akkaunt jaratıwı múmkin. Esap beti jaratılgannan soń, diagrammanı embed code arqalı veb-saytqa jaylastırıw yamasa onı PNG formatında júklep alıw imkaniyatı payda boladı. Bul bolsa tayar vizual materialdı maqala, prezentaciya yamasa ilimiy jumıslar ishinde islewdi ańsatlastıradı. Usı bette jaratılgan diagrammanıń kishi kórinisi de kórsetiledi. Bul paydalanıwshıǵa juwmaqlawshı nátiyjeni jáne bir márte tekserip kóriw imkaniyatın beredi. Eger hámmesi durıs bolsa, diagramma basıp shıǵarıladı hám ol basqa paydalanıwshılar menen bólisiwge tayyar boladı. Usı tárizde vizuallastırıw procesiniń sońǵı basqıshı juwmaqlanadı hám maǵlıwmatlar grafikalıq túrde keń auditoriyaǵa usınıladı.

Búgingi kúnde informaciyalıq arnawlı baǵdarlamalar hám platformalar jurnalistika jumısınıń ajıralmas bólegine aylanǵan. Olar tek ǵana maǵlıwmattı tez hám nátiyjeli jetkeriw imkaniyatın berip qoymastan, al jurnalistler hám auditoriya arasında eki tárepleme qarım-qatnastı da rawajlandıradı. Sonıń menen birge, bul texnologiyalardıń rawajlanıwı málimlemeniń sapasın arttırıw, sonday-aq, kontentti tallaw hám interaktiv formatlarda usınıw imkaniyatların keńeytpekte.

Keleshekte bul platformalar hám baǵdarlamalar jáne de quramalı, intellektuallıq hám paydalanıwshı talaplarına beyimlesken sistemalarǵa aylanıwı kútilmekte. Sonlıqtan, olardı tereń úyreniw hám ámeliy qollanıw jurnalistika tarawında innovaciyalıq qatnaslardı rawajlandırıwda úlken áhmiyetke iye boladı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Arshad, S. (2023). Performance of AI generated content in content marketing (Master’s thesis, Tallinn University of Technology, School of Business and Governance, Tallinn, Estonia). Supervisor: Tarmo Koppel, PhD. file:///C:/Users/IYI/Downloads/10c044662d22433aa6ee21b44013bb6b.pdf

2. https://www.datawrapper.de/